

Piirteitä Repolan historiasta

• Esittänyt Repolaseuran kokouksessa Kuopiossa 26.7. 1986 Erkki Mauranen.

Repolan pitjä sijaitsee noin 70 kilometriä Lieksasta koilliseen Itä-Karjalassa Neuvostoliiton alueella. Itä-Karjala muodostui kahdesta osasta, joista pohjoinen oli Viena, eteläinen Aunus. Repola kuului Aunuksen pohjoisimpiin osiin, hallinnollisesti Poventsan kihlakuntaan ja sen naapureita olivat Rukajärvi, Paadane sekä etelässä kohtalotoveri Porajärvi.

Muinaistietojen mukaan Repolan ensimmäinen asukas oli suistamolainen ketunmetsästäjä nimeltään Mauronen, joka asettui asumaan suunnilleen kirkonkylän paikalle. Kun hän metsästi ylen äijän repoja, niin markkina- eli jarmankapaimalla toiset saksat, kauppiat rupesivat kutsumaan häntä repolaiseksi. Tästä muodostui nimi Repola.

Repolan vanhin asutuspaikka on Tuusenin kylä. Se sijaitsi Lieksajärven eteläpuolella. Repolan volosti jakautui kahteen osaan: Repolan kyläkunta ja Kiimavaaran kyläkunta, joissa taloja ja asukkaita oli seuraavasti vuonna 1905:

1. Repolan kyläkunta: Repola 16 taloa, 165 asukasta, Virta 4/40, Plakkäjä 7/51, Omelie 12/115, Saarenpää 20/148, Roukkula 14/123, Tuuntula 5/40, Riikosenniemi 10/96, Leveäniemi 1/12, Jänissalmi 2/16, Suuriniemi 1/17, Struna 1/12, Kohvasjärvi 20/155, Koroppi 6/61, Tuulivaara 10/90, Lusma 9/98, Luukkasenvaara 2/15 ja Muujärvi 10/95 eli yhteensä 150 taloa ja 1 349 asukasta.

2. Kiimavaaran kyläkunta: Haukasaari 6 taloa, 45 asukasta, Tsolka 12/84, Tuuseni 13/81, Ylä-Kiimasvaara 8/59, Luovutsaari 3/22, Aimolahti 6/35, Suulaansaari 10/67, Kippo 9/59, Lentiera 11/96, Suoverkka 1/8, Pieninkä 2/15, Vuosniemi 4/29, Koroli 1/9 ja Kiimasvaara 20/156 eli yhteensä 107 taloa, 765 asukasta.

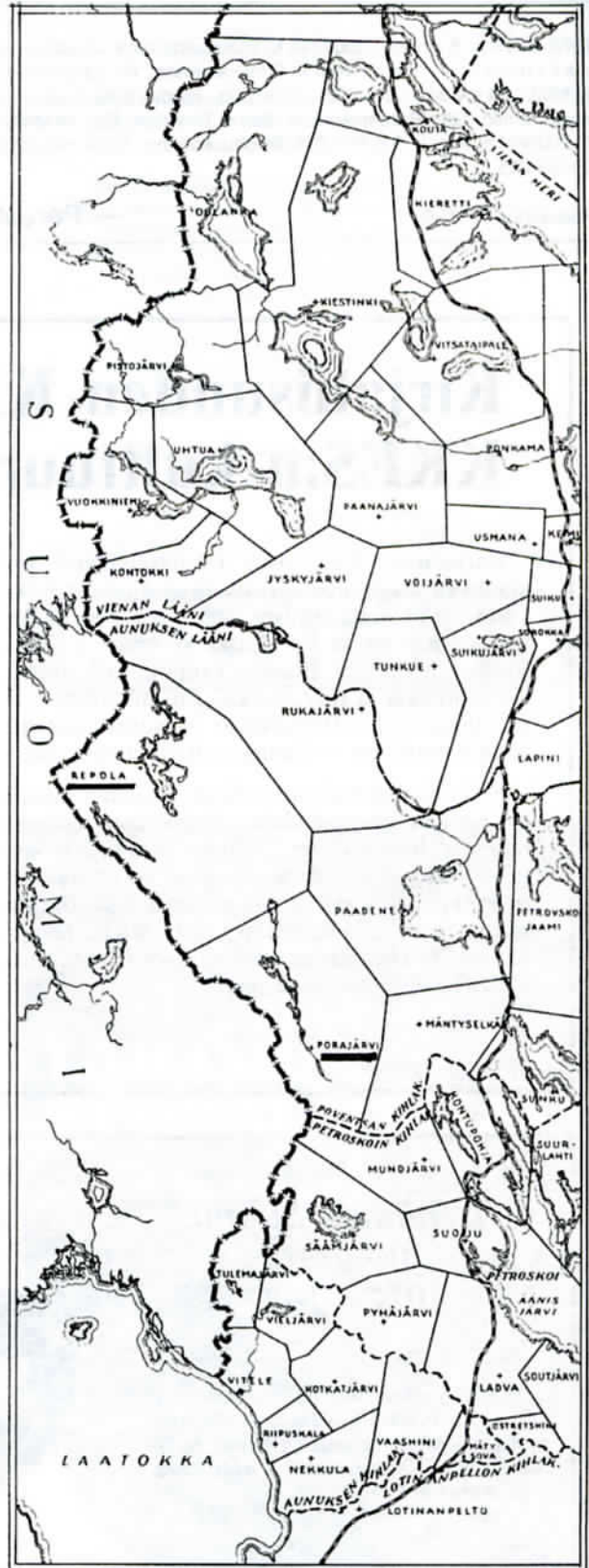
Näiden lisäksi viime vuosisadan puolella oli "elossa" ainakin kaksi suurempaa kylää, Keynäslahti ja Kartanoaho. Näistä edellinen sijaitsi Tuulivaaran ja Koropin välissä, paikassa jonne Tuulijärvi pistää pitkän lahtensa (ei näy kaikissa kartoissa). Siellä oli kolmattakymmentä taloa. Rajasotien aikana pääsiäistä vasten yöllä ruotsalaisten kerrotaan hävittäneen kylän, polttaneen tsasounan ja "leikanneen" 40 miestä, naista ja lasta. Nykykielellä sanottuna kysymyksessä oli joukkomurha; kun väki oli tsasounassa "molottamassa", rakennus sytytettiin tuleen.

Kartanoaho puolestaan sijaitsi Koropista Kiimasvaaraan mentäessä puolimatassa. Siellä oli lukuisia huoneensijoja ja raunioita sekä niiden vieressä kuopat, jotka todistavat asutuksen kuuluneen aikaan, jolloin, kuten nykyäänkin, tupien alustoja käytettiin ruokatarpeiden yms. säilytykseen, kertoo Lauri Pääkkönen.

Repola oli rajapitäjä ja siellä on rajapitäjille ominainen verinen historia. Samanlaisia esimerkkejä löytyy tänäänkin eri puolilta maailmaa.

Suomalaisten kiinnostus Itä-Karjalaa kohtaan virisi 1800-luvulla kansallisuusaatteen heräämisen myötä. Perinteenkerääjät alkoivat kierrellä Itä-Karjalan kylä runoja keräämässä, kareliaanit vaikutteita saamassa. Elias Lönnrotkin kävi Repolassa kolmesti vuosina 1832, 1834 ja 1837.

Itä-Karjalassa matkaili muitakin kuin runonkerääjiä ja taiteilijoita. Kaksi helsinkiläistä arkkitehtia vieraili Repolassa

vuonna 1894. Kortteeripaikassaan kirkolla he kovasti ihmettelivät, kun talon isäntä Pietari Törhönen tunsin monta Helsingin professoria ja tohtoria. Pietari olikin oikea "bohatti", jonka nimi mainitaan usein matkakirjoissa.

Nämä retket ja niiden tuloksena syntyneet kirjoitukset loivat kehukset sille käsitykselle, että Itä-Karjala kuuluu kielellisesti, kulttuurillisesti ja jopa maantieteellisestikin Suomeen, vaikka olikin jäänyt historiallisista syistä Venäjään liitetyksi.

Ensimmäinen kansallinen herääminen tapahtui vuosina 1905—1906. Kuitenkin jo 1870-luvulla oli uskonnollishenkien liike, lähinnä Oulusta ja muualta Pohjois-Suomesta levinnyt lestadiolaisuus, nostonut päätään. Venäjän hallitusvalta katsoi sen kansalle vaaralliseksi; se oli siis tukahdutettava. Vuonna 1879 vangittiin Oleksei ja Hilippa Pällinen, Timo Hilppäinen, Riiko Manninen, Kalle Tauriainen ja Tuppurin veljekset ja niin tyrehtyi sekin syvemmän elämän ilmaus, toteaa asiasta Iivo Härkönen.

Vuodenvaihteessa 1905—1906 monin paikoin Vienan-Karjalaa pidettiin kokouksia, joissa vaadittiin parannuksia oleviin oloihin ja laadittiin uudistusohjelmia. Uhtualla tehtiin anomuskirjelmia duumalla eli Venäjän eduskunnalle. Siinä vaadittiin mm. perustuslaillista hallitusmuotoa, yhtäläistä äänioikeutta, mutta myös valtion ja talonpoikien metsien erotamista, omakielisiä kouluja ja hengellisiä toimituksia. Tutuja vaatimuksia osin myös tämän päivän vähemmistökansallisuuden taistelussa oikeuksiensa puolesta. Entisaikaan vaan ei tehty pommi-iskuja eikä lentokonekaappauksia. Adressin allekirjoitti 3 000 karjalaista.

Tsaari-Venäjän pääkaupungissa karjalasten anomukset hyllättiin. Venäläistäminen jatkui entistä voimakkaampana.

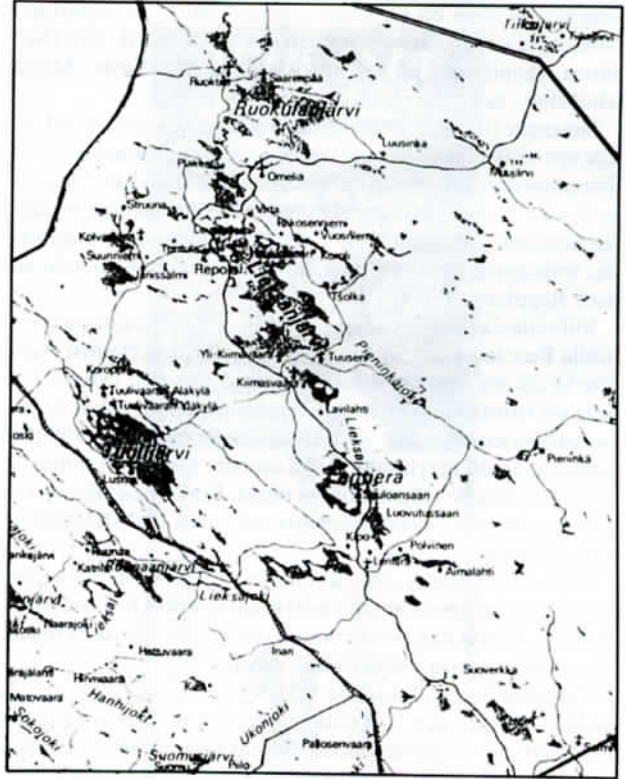
Vienan Karjalaisten Liiton toiminta kiellettiin, omakieliset koulut ja lukutuvat suljettiin; jälkimmäisiä Itä-Karjalassa oli yhteensä 70, joista yksi Repolan kirkolla. Tämän venäläistämiskampanjan vastareaktionä syntyi suomalaiskansallisle pyrkimyksille myönteinen ilmapiiri mm. Repolassa.

Maaliskuussa vuonna 1917 tsaarivalta kukistui vallankumouksen pyörteisiin. Itä-Karjalan väestö piti jälleen kokouksia vaatien suurempaa itsemääräämisoikeutta. Päämäärät eivät kuitenkaan olleet selvät. Toiset olisivat halunneet autonomian Venäjän yhteydessä, toiset taas itsenäisen Itä-Karjalan valtion. Kolmas vaihtoehto eli liittyminen Suomeen ei tainnut sekään olla selvä. Eihän vielä edes tiedetty, tulisiko Suomesta tasavalta vaiko kuningaskunta.

Kansalaissodan sytyttyä karjalaiset kääntyivät avunpyyntöineen Mannerheimin puoleen ja vapautuspyrkimykset saivat uutta vauhtia. Ev.ltn. Malmin johtama retkikunta ylitti rajan 21.3.1918 tavoitteenaan Uhtuan ja Vuokkiniemen kautta Kemi. Joensuussa muodostettiin Pohjois-Karjalan hiihtopataljoona, jonka kokoamisen ja varustamisen hoitivat A. Tantt, Timo Manner, W.A. Ipatti, Pekka Kyöttinen ja Walde Sario. Tarkoituksena oli tehdä isku mm. Repolan vapauttamiseksi, mutta hanke jäi vähäiseksi Repolan retkeksi maaliskuussa 1918.

Huhtikuussa samana vuonna Repolan talonpoikaisneuvostossa keskusteltiin Suomeen liittymisestä, mutta ratkaisua asiassa ei tehty.

Suomalaissyntyinen Walde Sario, joka palveli armeijassa vänrikkinä, kehoitti repolalaisia rakentamaan puhelulinjan Kivivaarasta Repolaan. Puuhamiehiksi ryhtyivät kauppiaat T.V. Maurojeff ja P. Mauranen ja opettaja Ryyänen. Linjan katsottiin palvelevan kauppaa, ja kustannukset oli luvannut maksaa silloin Repolassa toiminut metsäyhtiö. Taisi linjan vedolla olla kova kiire, koska metsänhoitajalta oli pyydetty lupaa kiinnittää johdot tuoreisiin puihin. Joka tapauksessa pu-

Repolan pitäjän kylät.

helinyhteys valmistui keväällä vuonna 1918.

Elokuun 2—3. päivinä pidetyssä kansalaiskokouksessa hyväksyttiin ehdotus, jonka mukaisesti Repola oli liitettävä Suomeen — tietyin ehdoin:

- Itä-Karjalaa on hallittava Suomen lakien mukaan, mutta se on taloudellisesti itsenäinen,
- viljelyalueet ja osa metsistä yht. 40 % talonpojille, 40 % kuntien yhteismaaksi ja 20 % Suomen valtiolle,
- Suomen valtio rakentaa tiet sekä rautatien Lieksasta Repolan kautta Muurmannin radalle,
- Repolan asukkaille verovapaus 30 vuoden ajaksi,
- kouluopetus kansankielelle ja oppikoulu Repolaan,
- lisäksi 5 000 kiloa siemenviljaa (oli ollut huono vuosi), saman verran jauhoja sekä lainoja yleisiin tarpeisiin.

Suomen hallitus hyväksyi Repolan edustajien anomuksen ja päätti lähettää pitäjään apuretতিকunnan puolustamaan aluetta odotettavissa olevaa bolševikkien hyökkäystä vastaan. Samana vuonna (1918) 31. p:nä elokuuta pidettiin Repolassa kuntakokous, johon osallistui edustajia kaikista kylistä (lukumäärä vaihtelee eri tietolähteissä). Repola sanoutui irti Venäjältä. Pöytäkirja viranomaisille ilmoitettiin päätöksestä ja entiset virkamiehet määrättiin poistumaan heti.

Tämän tapahduttua apuretতিকunta marssi Repolan kirkolle Sarion johdolla. Suomen sotaväki miehitti alueen lokakuussa ja retkikunta lopetti toimintansa 15. p:nä lokakuuta. Suomalaiset joukot jäivät pitäjään Tarton rauhaan asti.

Repolaan perustettiin nyt kymmenen suomenkielistä koulua sekä seminaari. Säännöllinen postiyhteys avattiin Pielisjärvelle ja väestölle järjestettiin hätäaputoita.

Suomen hallitus muodosti Itä-Karjalan tulevaa siviilivalintoa hoitamaan Itä-Karjalan toimikunnan, jonka ensimmäi-

senä päällikkönä oli senaattori Samuri Sario. Eri osastojen esimiehinä olivat Väinö Salminen (yleinen osasto), Iivo Härkönen (koulutus- ja valistusosasto) sekä Paavo Ahava (elinkeino- ja elintarvikeosasto).

Suomeen liittyminen vilkastutti liikennettä Repolan ja Pielijärven välillä. Sekä paikalliset asukkaat että sotilas- ja siviiliviranomaiset tarvitsivat monenlaista tavaraa, esim. kauppias Teodor Kinnarinen lähetti syyskuussa 1918 Repolaan suuren kuorman, jossa oli mm. nauvoja, kattohuopaa, punnukia, voipaperia, bensiiniä yms. Itä-Karjalan toimituskunta lähetti Repolaan 20 000 kiloa elintarpeita.

Kuljetuksia lisäsivät suuret savotat, joita eri puutavarayhtiöillä Repolassa oli. Suurin savotoija oli Suomalainen Puuliike Oy, ja suurimmat työmaat Virran ja Omelien kylissä. Repola oli halukas myymään tukkejaan, ja saadut rahat menivät palkkojen maksuun sekä erilaisiin tarvikkeisiin. Pitäjän metsissä oli myytävänä raaka-ainetta. Metsätyöt antoivat näin repolalaisille työpaikkoja ja rahaa. Koska paikallinen tarjonta ei riittänyt, metsätyömiehiä tuli myös Pielisjärveltä ja Kuhmostakin.

Silloisista Repolan oloista (marraskuu 1918) sekä väestön ja sotaväen suhteista antaa käsityksen vänrikki E. Durchmannin kirje. Alussa hän kertoo tiestön heikosta kunnosta ja marsin rasittavuudesta. Sitten kirje jatkuu:

"Samana iltana oli kylässä tanssit, "pessakat", joiksi niitä siellä kutsuttiin, ja niihin poikien piti päästä, vaikka jalat eivät oikein olleet samaa mieltä. Silmät suurina me katselimme tanssia. Ei se ollut polkkaa eikä valssia eikä muistuttanut mitäkään meikäläisiä tansseja. Saimme sitten kuulla, että se oli karjalaista kansantanssia, katrillia eli ripatskua. Hauskalta se näytti ja pojat tuumivat, että kyllä on opittava ennenkuin täältä pois lähdetään, ja monet heistä sen oppivatkin. Tanssin jälkeen poikien piti lähteä saatolle, vaan tytöt sanoivatkin itse osaavansa kotiin. Hieman noloiksi se vei pojat, mutta kun kuulivat, että se ei ole tapa, niin tuumivat, että min-käs sille sitten."

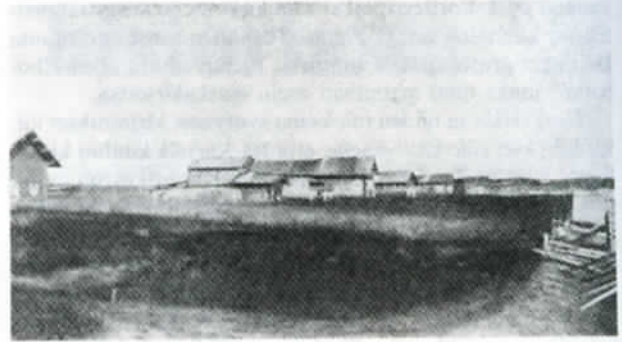
Kirjeen loppuosassa: "Asukkaiden kanssa olimme mitä parhaassa sovussa ja koetimme auttaa ruualla, mikäli meiltä riitti. Siellä oli tullut katovuosi. Perunat ja viljan oli halla vienyt jo juhannuksena. Suomen tunsivat hyvästi miehet, sillä he olivat melkein kaikki olleet täällä aikoinaan laukunkannossa. Kieli oli jotenkin selvää suomea. Joitakin outoja sanoja oli venäjältä lainattu."

Vuonna 1918 alkoi Venäjän sisällissota, jossa vastakkain olivat kommunistit ja valkoiset. Itä-Karjalan tilanne jatkui sekavana; Suomen ja edellämainittujen lisäksi siitä olivat kiinnostuneita myös liittoutuneet. Nimenomaan Englanti halusi Jäämeren herruuden, josta myös Saksalla oli omat haaveensa.

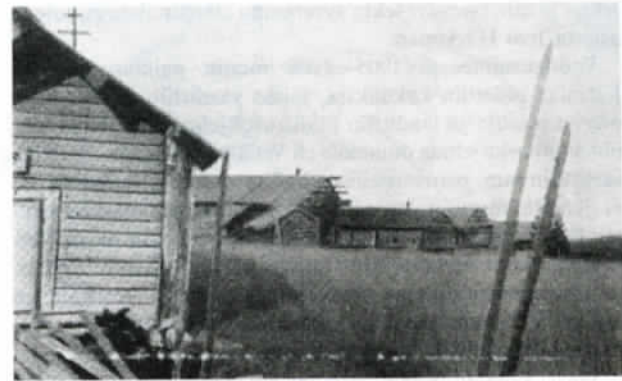
Vuonna 1919 Suomen presidentiksi valittiin K.J. Ståhlberg, joka päinvastoin kuin edeltäjänsä valtionhoitaja Mannerheim piti parempana olla puuttumatta Venäjän sisäisiin asioihin. Uusiin valloituksiin ei enää ryhdytty, mutta entiset alueet haluttiin säilyttää, jotta saataisiin paremmat neuvotteluasemat.

Neuvostojoukot hyökkäsivät vuonna 1920 Porajärvelle, joka oli Repolan tavoin liittynyt Suomeen. Syntyi kiivaita taisteluja, ja Suomesta lähetettyjen lisäjoukkojen turvin tilanne säilyi ennallaan. Oli kuitenkin pelättävissä, että tämänkaltaiset yhteenotot saattaisivat laajeta sodaksi, joten Suomen hallitus ehdotti aselepoa ja neuvotteluja. Jotta bolševikit suostuisivat rauhanneuvotteluihin, suomalaiset lupasivat riisua aseista Venäjän valkoisen armeijan rippeet, jotka olivat paenneet Repolaan ja Porajärvelle.

Neuvottelut alkoivat 12. p:nä kesäkuuta 1920 Tarton kaupungissa Virossa. Rauhansopimus, kuuluisa Tarton rauha,

Tuusenin kylä Repolassa.

Repolan Kiimasvaaran kylä; edessä vas. tsasounan risti.

Näköala Mauronniemeltä, edessä kalmosaari, Repolan hauausmaa (valok. 1.11. 1941).

saatiin aikaan neljän kuukauden kuluttua eli 14. p:nä lokakuuta.

Se oli karvas pettymys heimoaateen kannattajille puhumatkaan repolalaisista ja porajärveläisistä. Suomi menetti Itä-Karjalan saaden vastineeksi Petsamon.

Repolan ja Porajärven asukkaat päättivät ryhtyä aseelliseen vastarintaan. Repolan nimismies Bobi Siven ja kapt. K. Henricksson-Mata, joka oli sikäläisten sotavoimien päällikkö, tekivät suunnitelman Itä-Karjalan vapauttamiseksi. Vapautustaistelun ylijohdtoa varten perustettiin Karjalan Keskushallitus, jossa olivat edustettuina Viena, Pohjois-Aunus, Etelä-Aunus sekä Repolan ja Porajärven paikallishallitukset. Keskushallituksen edustajana oli Karjalan Ulkomainen valtuuskunta. Puheenjohtajaksi valittiin Pekka Kyöttinen Repolasta. Muiksi jäseniksi tulivat Aleksanteri Samulinen Rukajär-

veltä, Wasili Keynäs Vuokkiniemeltä, Antti Vierma Uhtualta, Jaakko Andrejev Rukajärveltä sekä Pekka Homanen Repolasta.

Aseellisesta vastarinnasta kuitenkin ainakin toistaiseksi luovuttiin, koska siihen ei ollut todellisia mahdollisuuksia. Karjalaisten asiaa koetettiin ajaa kansainvälisen oikeuden ja Kansainliiton avulla.

Repolan ja Porajärven asukkaissa herätti eniten tyytymättömyyttä se, ettei Karjalan autonomista aluetta rauhansopimuksen edellyttämällä tavalla ollut muodostettu. Erimielisyyttä syntyi myös väestön asettamista miliiseistä. Neuvostohallitus lähetti alueelle omat komissaarinsa, jotka vangittivat paikalliset miliisit.

Kun bolshevikien komento osoittautui kovakouraiseksi eikä keho elintarviketilanne parantunut lainkaan, syyskuussa vuonna 1921 alkoi aseellinen yhteenotto.

Karjalan metsäsissit valtasivat nopeasti alueita Vienasta. Suomesta tuli noin 500 vapaaehtoista heidän avukseen. Pohjois-Aunuksen valtaamista varten perustettiin Repolan pataljoona, joka joulukuun alkupuolella 1921 hyökkäsi Tuulivaarasta Repolan kylään ja edelleen Lentieran kautta Porajärvelle. Metsäsissit olivat noin 3 000 miehen sotajoukko, jolta kuitenkin puuttui tarvikkeita, aseita ja kokeneita johtajia. Kun neuvostohallitus lähetti kapinaa kukistamaan 30 000 miehen armeijan, metsäsissit joutuivat vetäytymään tammikuussa 1922 Suomen puolelle. Samoihin aikoihin osa Repolan asukkaistakin siirtyi Suomeen pakolaisiksi.

Seuraavan kerran Repola tuli esille 1930-luvun lopulla. Neuvostoliitto tarjosi Suomelle Itä-Karjalasta 5 529 neliökilometrin suuruista aluetta, johon kuului osia sekä Repolasta että Porajärvestä Leningradin suoja-alueen vastineeksi. Suomen hallitus kieltäytyi tunnetuin seurauksin.

□ □ □

Vv. 1941—1944 Repola oli Suomen miehittämänä. Silloin moni Repolan entinen asukas pääsi käymään siellä vierailulla.

Millaista Repolassa on nykyään? Alue on rajavyöhykettä, jonne ei ole asiaa juuri muilla kuin Neuvostoliiton rajavartioujoukoilla. Jonkin verran tietoja on kuitenkin saatavissa. Kylissä ei ole nykyisellään moniakaan asukkaita rajamiehiä lukuunottamatta. Paremmassa kunnossa olevat talot on jo aika sitten purettu ja siirretty mm. rajavartioston käyttöön. Muut lienevät joko käytetty polttopuina tai annettu niiden maatua paikoilleen. Entinen luonnonkauneus ja erämaan viihdytys sensijaan ovat varmaan yhä tallessa.

Entisten tupien, kirkkojen ja tsasounien rauniot ja kivijalat, metsittyneet pellot ja maatuneet ladot kertovat kadonneesta kulttuurista ja juuriltaan temmatusta elämästä. Ei tarvitse paljontaan mielikuvitusta, kun mielessään saa talot ja tsasounat paikoilleen, ahkerat työäänit kuulumaan ja iloisen karjalaismurteen helskymään korvissa. Mutta sitä alkuperäisen kulttuurin laulua ja soittoa ei sieltä nyt enää löydy. Kuuluu vain jälkikaiku. Meidän asiamme on huolehtia siitä — ettei kaiku katoaisi, häviäisi helskytys.

KÄYTETYT LÄHTEET:

Iivo Härkönen: Itäinen vartio
Mauno Jääskeläinen: Itä-Karjalan kysymys
Osma Kiiskinen: Pielisjärvi ja Repola — lisää Itä-Karjalan heimokysymyksen vaiheisiin (myös kirje)
Lauri Pääkkönen: Kesämatkoja Wenäjän Karjalassa
Vaino Tanner: Tarton rauha
Lisäksi kiitokset saamista tiedoista Helena Kalliolalle, Olli Kosopelle sekä Aleksanteri Homaselle. He ovat aikoinaan asuneet Repolassa.

EM

JUHLASTA JUHLAAN yhtä kaunis

Kansallispuke on kaunis ja kestävä perinne, jota kannattaa vaalia. Meillä on hallussamme yli 75 vuoden perimätieto ja taito valmistaa aito kansallispuke. Meiltä saat pukusi valmiina tai tarvikkeina. Tilaa kuvasto ja tutustul!

Hämnen puku kuuluu kansallispukejen aateliin.

Lähetätkää minulle:

Kansallispukekuvasto 58 mk ■
Kansallispukekirja 120 mk ■
+ postikulut
(molemmissa mukana hinnasto)

Nimi

Osoite

helmi vuorelma oy

Vesijärvenk. 13 PL 45 15141 Lahti,
puh. (918) 268 31

KH